

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

Харків
2013

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

**Харків
2013**

**Методичні рекомендації та завдання до індивідуальної роботи студентів з навчальної дисципліни “Муніципальне право” (освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, напрям підготовки 8.03040101 “Правознавство”) / уклад.: С. Г. Серьогіна,
І. І. Бодрова. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 27 с.**

У к л а д а ч і: С. Г. Серьогіна,
І. І. Бодрова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 9 від 21.11.2012 р.)*

I. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Індивідуальна робота студента є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час. Мета індивідуальної роботи з навчальної дисципліни “Муніципальне право” – самостійне вивчення частини матеріалу навчальної програми, систематизація, закріплення, поглиблення та практичне застосування одержаних студентом теоретичних і прикладних знань про правовий статус суб’єктів муніципально-правових відносин, особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування, специфіку правового регулювання муніципальної служби, муніципально-правової відповідальності, механізму реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а також розвиток навичок самостійної роботи студента навчального, науково-дослідницького та практичного характеру.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни “Муніципальне право” може здійснюватися у виді:

- 1) анутовання прочитаної додаткової літератури;
- 2) підготовки постатейних матеріалів до законів про місцеве самоврядування в Україні;
- 3) збору та аналізу муніципально-правових актів;
- 4) складання термінологічного словника;
- 5) написання есе та його презентації на практичному занятті.

Вибір студентом виду індивідуальної роботи узгоджується на початку навчального семестру з викладачем, який здійснює організацію, контроль та оцінку якості її виконання.

Виконана в паперовому вигляді індивідуальна робота подається на кафедру для оцінювання не пізніше ніж за два тижні до екзамену. Можливий захист роботи – коротка усна її презентація на практичному занятті.

Максимальна оцінка – 14 балів.

Оформлення роботи має бути таким:

а) перша сторінка є титульною, не нумерується і не входить у загальну кількість сторінок;

б) текст друкується з одного боку стандартного аркуша через 1,5 інтервали з полями не менше 3 см зліва, 1,5 см справа, 2 см зверху і знизу;

в) посилання на авторів робіт, що цитуються, указуються в тексті у квадратних дужках, наприклад [1, с. 3], де перша цифра означає порядковий номер джерела зі списку, друга – сторінку;

г) список літератури, яка вивчається й цитується, складається в алфавітному порядку;

д) на останній сторінці списку літератури автор ставить дату і свій підпис;

е) робота має бути написана грамотно, літературною мовою та ретельно вичитаною;

Будь-яка з позитивно оцінених робіт може бути використана в подальшому під час опрацювання лекційного матеріалу, підготовки до практичних занять чи складання заліку, іспиту.

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДО ОКРЕМИХ ВИДІВ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ

1. Анотування прочитаної додаткової літератури

Анотування прочитаної додаткової літератури є видом індивідуальної роботи студента, яка потребує ознайомлення з текстом додаткової літератури з муніципального права, його ретельного та ґрунтового аналізу. Складання анотації – це процес аналітичного опрацювання інформації, метою якого є підготовка узагальненої характеристики літературного джерела, що розкриває його логічну структуру та зміст. *Анотація* є стислою характеристикою змісту монографії, наукової статті, інших матеріалів з формуванням власних узагальнень та висновків щодо предмета дослідження анотованого джерела.

Анотування додаткової літератури має здійснюватися за обраною студентом темою, перелік яких надається кафедрою. Студент самостійно добирає літературні джерела у кількості, як правило, не менше п'яти наукових статей або однієї наукової монографії. Матеріал для анотування має бути погоджений з викладачем.

Даний вид індивідуальної роботи оформлюється письмово і містить такі елементи: титульний лист, план, вступ, основну частину, висновок, список використаних джерел. У вступі має міститися обґрунтування обраної студентом теми анотування. Основна частина включає анотації прочитаної студентом літератури, що складаються з двох частин: бібліографічного опису і власне тексту. Анотація повинна надавати узагальнене уявлення про зміст опрацьованих джерел. У висновках слід зазначити практичне та науково-теоретичне значення анотованих джерел, а також власну думку щодо тих проблем муніципального права, яким присвячені опрацьовані літературні джерела. Список використаних джерел містить як анотовані джерела, так і ті джерела, які використовувалися студентом для обґрунтування своєї позиції. Загальний обсяг роботи становить до 17 сторінок.

Список тем для анотування додаткової літератури

1. Роль муніципального права у становленні та розвитку інституту місцевого самоврядування.
2. Проблеми муніципально-правової політики в Україні.
3. Розвиток науки муніципального права України.
4. Загальна характеристика основних муніципально-правових інститутів.
5. Сучасні теоретико-правові засади місцевого самоврядування.
6. Система міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування.
7. Особливості організації та здійснення місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
8. Сучасний стан та перспективи розвитку правової політики у сфері місцевого самоврядування.
9. Роль територіальних громад у процесі становлення та розвитку муніципальної влади в Україні.
10. Муніципально-правовий статус особи: зміст та загальна характеристика.
11. Інститути безпосередньої демократії у системі місцевого самоврядування.
12. Проблеми правового регулювання, організації та проведення місцевих референдумів.
13. Виборча система по виборах депутатів місцевих рад, проблема її ефективності.
14. Особливості системно-структурної організації місцевого самоврядування в Україні.
15. Правові, інституційні та функціональні аспекти реформування місцевого самоврядування в Україні.
16. Місцеві ради – головні представницькі органи територіальних громад.
17. Проблеми правового статусу виконавчих органів місцевих рад.
18. Питання муніципально-правового статусу органів самоорганізації населення.

19. Особливості правового статусу депутатів місцевих рад в Україні.

20. Правове регулювання статусу сільського, селищного, міського голови.

21. Організаційно-правові засади взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами державної влади.

22. Державне гарантування та захист місцевого самоврядування в Україні.

23. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні.

24. Актуальні питання кадрової політики у сфері муніципальної служби.

25. Механізм муніципально-правової відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

26. Проблеми підвищення ефективності правового регулювання та реалізації компетенції суб'єктів місцевого самоврядування.

27. Комунальна власність як матеріальна основа організації та здійснення місцевого самоврядування в Україні.

28. Проблеми посилення бюджетно-фінансової спроможності місцевого самоврядування.

29. Роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні законності та правопорядку.

30. Місцеве самоврядування в системі забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина.

2. Підготовка постатейних матеріалів до законів про місцеве самоврядування в Україні

Підготовка постатейних матеріалів є видом індивідуальної роботи студента, спрямованої на засвоєння, поглиблення та систематизацію знань щодо змісту норм законодавства України про місцеве самоврядування, порядку їх реалізації та правильного застосування у правовій практиці.

При виконанні даного виду індивідуальної роботи слід враховувати необхідність всебічного та повного розкриття нор-

мативного механізму реалізації норм законів України про місцеве самоврядування з точки зору як матеріально-правових, так і процедурно-процесуальних його аспектів. Студент має ознайомитися з міжнародно-правовими стандартами у відповідній сфері муніципально-правових відносин, а також з рішеннями Конституційного Суду України, де містяться важливі роз'яснення і тлумачення норм Конституції й законів України з питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування. Особлива увага має бути приділена вивченню актів нормотворчої діяльності муніципальних органів і посадових осіб.

Тема та завдання пропонуються кожному студенту викладачем, а рекомендована тематика постатейного матеріалу надається кафедрою. Постатейний матеріал може складатися до окремих статей або розділів Законів України “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, “Про статус депутатів місцевих рад”, “Про службу в органах місцевого самоврядування”, “Про столицю України – місто-герой Київ”, “Про органи самоорганізації населення”, “Про асоціації органів місцевого самоврядування”.

Структура цієї роботи традиційна: вступ, основна частина, висновки та список використаних джерел. Вступ містить загальну теоретичну і правову характеристику теми постатейного матеріалу. Виклад основного матеріалу повинен включати:

1) назву і зміст статті закону про місцеве самоврядування в Україні;

2) постатейний матеріал, який викладається в такій послідовності:

а) витяг з Конституції України;

б) витяг з рішення Конституційного Суду України щодо тлумачення норм Основного Закону;

в) положення міжнародно-правових договорів, ратифікованих Верховною Радою України;

г) витяги із законів України;

д) витяг з рішення Конституційного Суду України щодо тлумачення норм законів України або визнання окремих положень законів неконституційними;

д) витяг з постанов Верховної Ради України, у тому числі рекомендацій парламентських слухань;

е) витяг із підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, тих, що регламентують порядок реалізації норм законів про місцеве самоврядування;

є) витяг із локальних нормативно-правових актів, виданих органами місцевого самоврядування на підставі відповідної норми закону;

ж) дані правозастосовної, у тому числі й судової (за наявності), практики.

Постатейний матеріал слід викладати з посиланням на офіційні джерела відповідно до встановлених стандартів. Висновки мають відбивати результати вивчення та аналізу студентом постатейного матеріалу з точки зору оцінки повноти та ефективності механізму правового регулювання та правозастосовної практики. Список використаних джерел складається із загального переліку джерел, використаних при підготовці постатейних матеріалів, а також додаткових теоретичних, навчально-методичних та правових джерел.

Список тем для підготовки постатейних матеріалів до законів про місцеве самоврядування в Україні

1. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні (статті 2-6 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

2. Інститути безпосередньої демократії у системі місцевого самоврядування (статті 7-9, 13 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

3. Державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування (ст. 20 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

4. Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад (ст. 26 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

5. Особливості повноважень районних у містах рад та

їх виконавчих органів (ст. 41 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

6. Повноваження сільського, селищного, міського голови (ст. 42 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

7. Повноваження районних і обласних рад (глава 4 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

8. Порядок формування місцевих рад (ст. 45 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

9. Порядок підготовки і проведення сесії місцевої ради (ст. 46 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

10. Порядок формування та організація роботи постійних комісій місцевих рад (ст. 47 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

11. Організація роботи секретаря сільської, селищної, міської ради, голови районної, обласної ради, районної у місті ради, його заступника (статті 50, 55, 56 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

12. Організація роботи виконавчих органів сільської, селищної, міської, районної у місті ради (статті 51, 52, 53, 54 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

13. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян (ст. 38 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

14. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування (ст. 59 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

15. Матеріальна основа місцевого самоврядування (статті 16, 17, 60 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

16. Фінансова основа місцевого самоврядування (статті 61-70 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

17. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування (статті 75-80 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

18. Основні засади організації і проведення виборів депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів (роз-

діл I Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, “Про статус депутатів місцевих рад”).

19. Види місцевих виборів, порядок і строки їх проведення (розділ II Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, “Про статус депутатів місцевих рад”).

20. Засади правового статусу депутата місцевої ради (розділ I Закону України “Про статус депутатів місцевих рад”).

21. Основні гарантії депутатської діяльності (розділ IV Закону України “Про статус депутатів місцевих рад”).

22. Загальні засади організації і діяльності та порядок створення органів самоорганізації населення (розділи I, II Закону України “Про органи самоорганізації населення”).

23. Повноваження органів самоорганізації населення та матеріально-фінансова основа їх здійснення (розділи III, IV Закону України “Про органи самоорганізації населення”).

24. Правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування (розділ II Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування”).

25. Прийняття на службу в органи місцевого самоврядування (статті 10-13 Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування”).

26. Проходження служби в органах місцевого самоврядування (статті 16-19 Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування”).

27. Організаційно-правова основа здійснення місцевого самоврядування та виконавчої влади в місті Києві (розділ II Закону України “Про столицю України – місто-герой Київ”).

28. Посадові особи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в місті Києві, їх функції та повноваження (розділ III Закону України “Про столицю України – місто-герой Київ”).

29. Загальні засади, порядок створення та припинення діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування (розділи I, II Закону України “Про асоціації органів місцевого самоврядування”).

30. Засади взаємодії асоціацій органів місцевого самоврядування з органами державної влади (розділ IV Закону України “Про асоціації органів місцевого самоврядування”).

3. Збір та аналіз муніципально-правових актів

Збір та аналіз муніципально-правових актів є видом індивідуальної роботи, що передбачає добір, поглиблене вивчення змісту та аналіз певного виду муніципально-правових актів.

Завдання щодо добору та аналізу муніципально-правових актів ставиться викладачем. Рекомендований перелік видів муніципально-правових актів визначається кафедрою. Студент повинен добрати та ознайомитися з не менш як трьома муніципально-правовими актами відповідного завдання виду, проаналізувати їх з точки зору наявних особливостей правового регулювання на локальному або районному та обласному рівні, надати оцінку відповідності їх положень вимогам законності, обґрунтованості, конкретності, ефективності та рівня юридичної техніки.

Структурно даний вид індивідуальної роботи має включати: план, вступ, основну частину, висновки, додатки та список використаних джерел. У вступі наводиться загальна теоретична та правова характеристика проаналізованого виду муніципально-правових актів. Основна частина містить: інформацію про вивчені муніципально-правові документи, передбачені ними особливості правового регулювання, аналіз відповідності цих документів встановленим вимогам та принципам правової діяльності, а також висновки – основні результати вивчення та аналізу муніципально-правових актів. Усі такі акти включаються до роботи у вигляді додатків. Теоретичні, нормативно-правові, інтерпретаційні та інші джерела мають бути зазначені у списку використаних джерел.

Список рекомендованих видів муніципально-правових актів

1. Статут територіальної громади.
2. Положення про зміст, опис та порядок використання символіки територіальних громад сіл, селищ, міст, районів і областей.
3. Регламент сільської, селищної ради.
4. Регламент міської ради.
5. Регламент районної ради.
6. Регламент обласної ради.
7. Регламент виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради.
8. Положення про постійні комісії місцевої ради.
9. Положення про апарат місцевої ради.
10. Положення про виконавчий комітет місцевої ради.
11. Положення про відділи, управління та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської, районної у місті ради.
12. Положення про президію (колегію) районної, обласної ради.
13. Положення про виконавчий апарат районної (обласної) ради.
14. Положення про помічника-консультанта депутата місцевої ради.
15. Порядок формування та ведення кадрового резерву посадових осіб органів місцевого самоврядування.
16. Положення про проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування.
17. Положення про орган самоорганізації населення.
18. Статут асоціації органів місцевого самоврядування.

4. Складання термінологічного словника

Складання термінологічного словника є видом індивідуальної роботи студента, що включає збір та систематизацію визначень термінів муніципального права за обраною студентом темою.

У словнику зазначаються доктринальні та нормативні визначення термінології муніципального права з обов'язковим посиланням на відповідні науково-теоретичні та нормативно-правові джерела. Мають бути наведені приклади застосування термінології та розкрито зміст понять, що позначаються відповідними термінами. Особливу увагу слід приділити проблемі узгодженості термінології, що міститься в різних законодавчих актах, а також інтерпретації тих чи інших понять муніципального права в рішеннях Конституційного Суду України.

Структурно даний вид індивідуальної роботи включає вступ, виклад основного матеріалу, висновки та список використаних джерел. У вступі має бути наведена загальна характеристика муніципально-правової термінології за обраною студентом темою. Основний матеріал викладається у вигляді словникових статей. Обов'язковими є посилання на джерела, що містять вказані у словниковій статті визначення. Висновки становлять узагальнений результат аналізу термінології з обраної муніципально-правової теми з точки зору її розробленості, нормативно-правової визначеності та узгодженості. У списку джерел слід вказати всі використані при складанні словника джерела нормативно-правового, правозастосовного, інтерпретаційного, теоретичного характеру.

Список рекомендованих для складання
термінологічного словника тем
та ключові поняття

1. *Муніципальне право як наука і навчальна дисципліна.*

1) наука муніципального права; 2) предмет науки муніципального права; 3) методологія науки муніципального права; 4) джерела науки муніципального права; 5) функції науки муніципального права; 6) система науки муніципального права; 7) навчальна дисципліна “Муніципальне право”; 8) система навчальної дисципліни “Муніципальне право”; 9) джерела навчальної дисципліни “Муніципальне право”; 10) завдання навчальної дисципліни “Муніципальне право”.

2. *Муніципально-правові відносини.*

1) муніципально-правові відносини; 2) зміст муніципа-

льно-правових відносин; 3) суб'єкти муніципально-правових відносин; 4) об'єкти муніципально-правових відносин; 5) юридичний зміст муніципально-правових відносин; 6) компетенція суб'єктів місцевого самоврядування; 7) фактичний зміст муніципально-правових відносин; 8) класифікація муніципально-правових відносин; 9) матеріальні муніципально-правові відносини; 10) процесуальні муніципально-правові відносини.

3. Муніципально-правові норми і муніципально-правові інститути.

1) муніципально-правова норма; 2) структура муніципально-правової норми; 3) класифікація муніципально-правових норм; 4) муніципально-правовий інститут; 5) муніципально-правовий інститут загальних засад місцевого самоврядування; 6) муніципально-правовий інститут територіальної громади; 7) муніципально-правовий інститут представницьких органів місцевого самоврядування; 8) муніципально-правовий інститут виконавчих органів місцевого самоврядування; 9) муніципально-правовий інститут гарантій місцевого самоврядування; 10) муніципально-правовий інститут відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

4. Правова природа сучасних концепцій місцевого самоврядування.

1) місцеве самоврядування; 2) концепція місцевого самоврядування; 3) теорія вільної громади; 4) громадівська концепція місцевого самоврядування; 5) державницька концепція місцевого самоврядування; 6) концепція муніципального дуалізму; 7) концептуально-правові основи місцевого самоврядування в Україні; 8) Концепція державної регіональної політики; 9) Концепція реформи місцевого самоврядування; 10) Державна стратегія регіонального розвитку.

5. Міжнародний досвід організації місцевого самоврядування.

1) міжнародно-правові стандарти місцевого самоврядування; 2) Європейська хартія місцевого самоврядування; 3) Всесвітня декларація місцевого самоврядування; 4) Європейська (рамкова) конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або органами влади; 5) Конве-

нція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні; 6) муніципальна система; 7) іберійська система місцевого самоврядування; 8) континентальна система місцевого самоврядування; 9) англосаксонська система місцевого самоврядування; 10) “радянська система” місцевого самоврядування.

6. Принципи організації муніципальної системи України.

1) принцип місцевого самоврядування; 2) система принципів місцевого самоврядування; 3) принцип оптимальної децентралізації; 4) принцип поєднання місцевих і державних інтересів; 5) принцип правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законом; 7) принцип підзвітності і відповідальності органів місцевого самоврядування перед територіальними громадами; 8) принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; 9) принцип субсидіарності; 10) принцип поєднання колегіальності та єдиноначальності, виборності та призначуваності в організації місцевого самоврядування.

7. Правова політика України у сфері місцевого самоврядування.

1) правова політика; 2) регіональна політика; 3) муніципальна політика; 4) цілі правової політики у сфері місцевого самоврядування; 5) принципи правової політики у сфері місцевого самоврядування; 6) пріоритети правової політики у сфері місцевого самоврядування; 7) завдання правової політики у сфері місцевого самоврядування; 8) доктринальний напрям правової політики у сфері місцевого самоврядування; 9) правотворчий напрям правової політики у сфері місцевого самоврядування; 10) правозастосовчий напрям правової політики у сфері місцевого самоврядування.

8. Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин.

1) територіальна громада; 2) види територіальних громад; 3) об'єднана територіальна громада; 4) член територіальної громади; 5) муніципально-правовий статус особи; 6) муніципальні права особи; 7) муніципальні обов'язки особи; 8) механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи; 9) гарантії

муніципально-правового статусу особи; 10) символіка територіальної громади.

9. Правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

1) форма участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування; 2) система форм участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування; 3) місцеві вибори; 4) місцевий референдум; 5) загальні збори громадян; 6) громадські слухання; 7) місцеві ініціативи; 8) звернення до органів та посадових осіб місцевого самоврядування; 9) доручення виборців; 10) інформаційні запити до органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

10. Організаційно-правові засади виборів депутатів місцевих рад, сільських селищних, міських голів в Україні.

1) законодавство про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів; 2) принципи місцевих виборів; 3) види місцевих виборів; 4) виборча система по виборах депутатів місцевих рад, сільських селищних, міських голів; 5) виборчий процес по виборах депутатів місцевих рад, сільських селищних, міських голів; 6) активне виборче право на місцевих виборах; 7) пасивне виборче право на місцевих виборах; 8) виборчі комісії по місцевим виборам; 9) встановлення результатів виборів депутатів місцевих рад; 10) встановлення результатів виборів сільського, селищного, міського голови.

11. Організаційно-правові моделі муніципального управління.

1) муніципальне управління; 2) організаційно-правова модель муніципального управління; 3) організаційно-правова модель “сильна рада – мер”; 4) організаційно-правова модель “сильний мер – рада”; 5) організаційно-правова модель “рада – керуючий”; 6) організаційно-правова модель “система комітетів”; 7) змішана організаційно-правова модель муніципального управління; 8) ефективність муніципального управління; 9) методика оцінки ефективності муніципального управління; 10) критерії ефективності муніципального управління.

12. *Особливості системно-структурної організації місцевого самоврядування в Україні.*

1) система місцевого самоврядування; 2) суб'єкт місцевого самоврядування; 3) орган місцевого самоврядування; 4) представницький орган місцевого самоврядування; 5) система місцевих рад; 6) виконавчий орган місцевої ради; 7) виконавчий комітет сільської, селищної, міської, районної в місті ради; 8) відділ, управління та інший виконавчий орган місцевої ради; 9) сільський, селищний, міський голова; 10) орган самоорганізації населення.

13. *Муніципально-правовий статус представницьких органів місцевого самоврядування.*

1) представницький орган місцевого самоврядування; 2) сільська, селищна, міська рада; 3) районна, обласна рада; 4) районна у місті рада; 5) функції місцевої ради; 6) виключна компетенція місцевої ради; 7) рішення місцевої ради; 8) секретар сільської, селищної, міської ради; 9) голова районної, обласної, районної у місті ради; 10) апарат місцевої ради.

14. *Питання правового статусу виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у місті рад.*

1) система виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у місті рад; 2) структура виконавчих органів місцевих рад; 3) склад виконавчого комітету місцевої ради; 4) положення про виконавчі органи місцевої ради; 5) регламент виконавчого комітету місцевої ради; 6) власні повноваження виконавчих органів місцевих рад; 7) делеговані повноваження виконавчих органів місцевих рад; 8) рішення виконавчого комітету місцевої ради; 9) акт керівника відділу, управління та іншого виконавчого органу місцевої ради; 10) виконавчі органи місцевих рад у місті Києві та Севастополі.

15. *Муніципально-правовий статус органів самоорганізації населення.*

1) законодавство про органи самоорганізації населення; 2) орган самоорганізації населення; 3) принципи організації та діяльності органу самоорганізації населення; 4) право обирати і бути обраним до органу самоорганізації населення; 5) дозвіл на створення органу самоорганізації населення; 6) положення про

орган самоорганізації населення; 7) власні повноваження органу самоорганізації населення; 8) делеговані повноваження органу самоорганізації населення; 9) гарантії діяльності органу самоорганізації населення; 10) відповідальність органу самоорганізації населення.

16. *Правове регулювання взаємовідносин органів державної влади з органами місцевого самоврядування.*

1) законодавство про взаємовідносини органів державної влади з органами місцевого самоврядування; 2) принципи взаємовідносини органів державної влади з органами місцевого самоврядування; 3) делегування повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування; 4) угода щодо соціально-економічного розвитку регіону; 5) моніторинг соціально-економічного розвитку; 6) контроль за здійсненням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади; 7) контроль за здійсненням місцевими державними адміністраціями повноважень, делегованих їм обласними, районними радами; 8) Рада регіонів; 9) Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні; 10) Рада з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування.

17. *Муніципально-правовий статус асоціацій органів місцевого самоврядування.*

1) асоціація органів місцевого самоврядування; 2) принципи створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування; 3) член асоціації органів місцевого самоврядування; 4) всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування; 5) місцева асоціація органів місцевого самоврядування; 6) статут асоціації органів місцевого самоврядування; 7) державна реєстрація асоціації органів місцевого самоврядування; 8) орган управління асоціації органів місцевого самоврядування; 9) повноваження асоціації органів місцевого самоврядування; 10) форми взаємодії асоціацій органів місцевого самоврядування з органами державної влади.

18. *Поняття та юридичні властивості актів суб'єктів місцевого самоврядування.*

1) правовий акт суб'єкта місцевого самоврядування;

2) муніципально-правовий акт; 3) система муніципально-правових актів; 4) статут територіальної громади; 5) рішення місцевого референдуму; 6) рішення місцевої ради; 7) регламент колегіального органу місцевого самоврядування; 8) рішення виконавчого комітету місцевої ради; 9) розпорядження сільського, селищного, міського голови; 10) рішення органу самоорганізації населення.

19. *Організація нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування.*

1) нормотворчий процес; 2) принципи нормотворчої діяльності; 3) етапи нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування; 4) суб'єкт нормотворчої ініціативи; 5) підготовка проекту муніципально-правового акта; 6) правова експертиза проектів актів органів місцевого самоврядування; 7) прийняття проекту муніципально-правового акта; 8) офіційне оприлюднення муніципально-правового акта; 9) організація виконання муніципально-правового акта; 10) реалізація муніципально-правового акта.

20. *Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування.*

1) нормотворчий контроль у сфері місцевого самоврядування; 2) державний контроль за законністю актів органів місцевого самоврядування, виданих з питань виконання делегованих повноважень; 3) зупинення дії муніципально-правового акта; 4) зміна муніципально-правового акта; 5) скасування муніципально-правового акта; 6) визнання муніципально-правового акта незаконним; 7) контроль за рішеннями місцевої ради; 8) контроль за рішеннями виконавчого органу місцевої ради; 9) контроль за актами сільського, селищного, міського голови; 10) контроль за рішеннями органу самоорганізації населення.

21. *Правове регулювання муніципальної служби в Україні.*

1) законодавство про муніципальну службу; 2) муніципальна служба; 3) служба в органах місцевого самоврядування; 4) принципи служби в органах місцевого самоврядування; 5) посадова особа місцевого самоврядування; 6) посада в органах місцевого самоврядування; 7) класифікація посад в органах

місцевого самоврядування; 8) повноваження органів місцевого самоврядування щодо регулювання муніципальної служби; 9) державна політика щодо служби в органах місцевого самоврядування; 10) відповідальність за порушення законодавства про муніципальну службу.

22. Правовий статус муніципальних службовців.

1) законодавство про статус муніципального службовця; 2) правовий статус муніципального службовця; 3) посадова особа місцевого самоврядування; 4) виборна посадова особа місцевого самоврядування; 5) право на службу в органах місцевого самоврядування; 6) права посадових осіб місцевого самоврядування; 7) обов'язки посадових осіб місцевого самоврядування; 8) підстава припинення служби в органах місцевого самоврядування; 9) гарантія правового статусу муніципальних службовців; 10) система гарантій правового статусу муніципальних службовців.

23. Проходження служби в органах місцевого самоврядування.

1) прийняття на службу в органах місцевого самоврядування; 2) конкурс при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування; 3) випробування при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування; 4) стажування при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування; 5) обмеження щодо прийняття на службу та проходження служби в органах місцевого самоврядування; 6) присяга посадової особи місцевого самоврядування; 7) ранг посадової особи місцевого самоврядування; 8) кадровий резерв служби в органах місцевого самоврядування; 9) атестація посадових осіб місцевого самоврядування; 10) припинення служби в органах місцевого самоврядування.

24. Муніципально-правова відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

1) законодавство про муніципально-правову відповідальність; 2) муніципально-правова відповідальність; 3) муніципальне правопорушення; 4) суб'єкт муніципально-правової відповідальності; 5) підстава муніципально-правової відповідальності; 6) об'єкт муніципального правопорушення; 7) муніципа-

льно-правова санкція; 8) дострокове припинення повноважень органу, посадової особи місцевого самоврядування; 9) скасування акта органу, посадової особи місцевого самоврядування; 10) відкликання депутата представницького органу місцевого самоврядування.

25. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

1) відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування; 2) відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальними громадами; 3) відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед державою; 4) відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед юридичними і фізичними особами; 5) дострокове припинення повноважень місцевої ради; 6) дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови; 7) дострокове припинення повноважень депутата місцевої ради; 8) дострокове припинення повноважень секретаря сільської, селищної, міської ради; 9) дострокове припинення повноважень голови обласної, районної, районної в місті ради; 10) дострокове припинення повноважень органу самоорганізації населення.

26. Загальна характеристика компетенції органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

1) компетенція органу публічної влади; 2) предмет видання органу, посадової особи місцевого самоврядування; 3) питання місцевого значення; 4) повноваження органу, посадової особи місцевого самоврядування; 5) власні повноваження; 6) виключні повноваження; 7) делеговані повноваження; 8) встановлення повноважень; 9) передача повноважень; 10) делегування повноважень.

27. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю.

1) право комунальної власності; 2) спільна власність територіальних громад сіл, селищ, міст; 3) об'єкт права комунальної власності; 4) підстава набуття права комунальної власності; 5) повноваження місцевих рад щодо комунальної власності територіальних громад; 6) повноваження виконавчих органів місцевих рад щодо управління об'єктами комунальної власності;

7) передача об'єкта державної власності до комунальної власності; 8) відчуження об'єкта комунальної власності; 9) комунальні підприємства (організації, установи); 10) судовий захист права комунальної власності.

28. *Засади фінансового функціонування територіальних громад.*

1) місцеві фінанси; 2) структура місцевих фінансів; 3) місцевий бюджет; 4) бюджет місцевого самоврядування; 5) доходи місцевого бюджету; 6) місцевий податок; 7) місцевий збір; 8) міжбюджетний трансферт; 9) видатки місцевого бюджету; 10) гарантії самостійності місцевого бюджету.

29. *Організація муніципального бюджетно-фінансового процесу.*

1) муніципальний бюджетний процес; 2) принципи муніципального бюджетного процесу; 3) повноваження місцевої ради у бюджетно-фінансовій сфері; 4) повноваження виконавчих органів місцевої ради у бюджетно-фінансовій сфері; 5) складання проекту місцевого бюджету; 6) ухвалення місцевого бюджету; 7) виконання місцевого бюджету; 8) звіт про виконання місцевого бюджету; 9) повноваження органів місцевого самоврядування у кредитно-фінансовій сфері; 10) фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

30. *Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.*

1) засоби забезпечення законності та правопорядку органами місцевого самоврядування; 2) охорона прав, свобод і законних інтересів громадян на місцевому та регіональному рівні; 3) судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування; 4) повноваження органів місцевого самоврядування щодо утворення та забезпечення діяльності місцевої міліції; 5) повноваження органів місцевого самоврядування у сфері інформаційного забезпечення; 6) форми взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ; 7) форми взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами прокуратури; 8) форми взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самов-

рядування з органами Служби безпеки, 9) форми взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з судовими органами; 10) форми взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами юстиції.

5. Написання есе та його презентація на практичному занятті

Есе – індивідуальна робота студента, присвячена одному вузькоспеціальному проблемному питанню муніципального права, що відзначається вільним, виразно індивідуалізованим аналізом проблеми, оригінальністю суджень та вишуканістю форми. Як вид індивідуальної роботи есе передбачає творчий аналіз проблеми, вміння професійно сформулювати гіпотезу та довести спроможність чи неспроможність її практичного існування, здатність до оригінального, самостійного, аргументованого наукового дослідження.

Особливість есе – стислість, лаконічність викладу матеріалу за запропонованою темою. В есе має міститися виключно авторська позиція, яка ґрунтується на глибокому вивченні та аналізі науково-теоретичного і нормативного матеріалу за муніципально-правовою проблематикою.

Есе оформляється у вигляді письмової роботи в обсязі 6-7 сторінок, складається з викладу основного матеріалу та списку джерел. На початку викладу основного матеріалу студент має обґрунтувати вибір теми есе з точки зору її актуальності та важливості, а наприкінці роботи сформулювати власний висновок на підставі проведеного аналізу муніципально-правової проблеми. У списку джерел мають бути вказані нормативно-правові, навчально-методичні та науково-теоретичні джерела, вивчення та аналіз яких слугували підґрунтям для написання роботи. Посилання у викладі основного матеріалу на використані джерела не є обов'язковими, а надаються за необхідністю, у разі використання таких джерел для обґрунтування студентом своєї авторської позиції.

Список тем, рекомендованих
для написання есе

1. Поняття науки муніципального права України.
2. Особливості джерел муніципального права України.
3. Сучасний етап історичного розвитку науки муніципального права України.
4. Методологічні основи науки муніципального права України.
5. Зв'язок науки муніципального права з галузями права та іншими науками.
6. Функції науки муніципального права на сучасному етапі.
7. Значення навчальної дисципліни “Муніципальне право” для підготовки юристів.
8. Роль Європейської Хартії місцевого самоврядування у становленні та розвитку національного інституту місцевого самоврядування.
9. Децентралізація і субсидіарність як принципи територіальної організації влади в Україні.
10. Символіка територіальних громад.
11. Система муніципальних прав і свобод людини і громадянина.
12. Основні муніципальні обов'язки людини і громадянина.
13. Роль громадських слухань в механізмі здійснення місцевого самоврядування.
14. Місцеві ініціативи як форма локальної саморегуляції територіальних громад.
15. Критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування.
16. Правові, інституційні та функціональні аспекти реформування місцевого самоврядування в Україні.
17. Роль Конституційного Суду України в становленні та розвитку інституту місцевого самоврядування.
18. Проблеми співвідношення компетенції місцевої ради та її виконавчих органів.

19. Правова природа органів самоорганізації населення, їх місце та роль у місцевому самоврядуванні.

20. Удосконалення форм роботи депутата у місцевій раді та з виборцями.

21. Проблеми дієвості гарантій депутатської діяльності.

22. Роль асоціацій органів місцевого самоврядування в механізмі взаємодії органів державної та муніципальної влади.

23. Проблеми удосконалення нормотворчої діяльності в органах місцевого самоврядування.

24. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, фізичними та юридичними особами та державою.

25. Питання місцевого значення як особливий предмет відання місцевого самоврядування.

26. Чинники підвищення ефективності правового регулювання та реалізації компетенції суб'єктів місцевого самоврядування.

27. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами, установами та організаціями.

28. Місцеві податки і збори як елемент місцевої бюджетно-фінансової системи.

29. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування.

30. Охорона прав, свобод і законних інтересів громадян на місцевому та регіональному рівні.

ЗМІСТ

I. Загальні методичні рекомендації.....	3
II. Методичні рекомендації та завдання до окремих видів індивідуальних робіт	5
1. Анотація прочитаної додаткової літератури.....	5
2. Підготовка постатейних матеріалів до законів про місцеве самоврядування в Україні.....	7
3. Збір та аналіз муніципально-правових актів.....	12
4. Складання термінологічного словника.....	13
5. Написання есе та його презентація на практичному занятті.....	24

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

У к л а д а ч і: СЕРЬОГІНА Світлана Григорівна,
БОДРОВА Ірина Іванівна

Відповідальна за випуск *С. Г. Серьогіна*
О. О. Сидоренко

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2012

Підп. до друку 21.12.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 1,7. Облік.-вид. арк. 1,03. Вид. № 246.
Тираж прим. Зам. № 4553. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ

Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня

Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.